

ERDÉLYI MAGYAR ÉVKÖNYV (A Brassói Lapok kiadása, 1937)

Erdélyi magyar fórumaink sok hangzatos jelszó s részletekbe fülő program közepette rendszerint elhanyagolják legközvetlenebb feladatukat: a romániai magyarság életlehetőségeinek tudatossá tételét. E feladat népszerű megvalósítását tűzte most maga elé az 1938-ra megjelent *Erdélyi Magyar Évkönyv*. Szerkesztői előszavában *Kacsó Sándor*, a kisebbségi helyzet parancsára hivatkozva szépnek, szükségesnek és hasznosnak vallja, ha „kialakulóban levő új szellemiségünket, amely a valóságok számbavételét követeli s így kívánja okosan és tervszerűen irányítani népünk további utját, tudatossá tesszük a szélesebb néprétegekben is.“ A próbaúttörő jelentősége kétségtelen: a kisebbségi magyar polgár első ízben kap népszerű kézikönyvet önmagáról, saját gazdasági, társadalmi, politikai és közművelődési létkörülményeiről és szükségleteiről.

Népkönyveink (tömeghasználatra szánt naptáraink, évkönyveink, házi tanácsadóink, népszerű antológiánk) megérdemelnék a tüzetes társadalomtudományi ellenőrzést. A kutató hamar kimutathatná, hogy mind az a sajátos hivatástudat, népi felelősség, felkent erdélyiesség és kisebbségi önrevízió, ami értelmiségi köreink szellemi tájékozódásának jelszava lett, népszerű és közhasznú formákban még nem jutott el a tömegeknek szánt irodalomba. Népkönyveink tervszerűtlen összevisszasággal szónokolnak, tanároskodnak s szórakoztatnak, mindenki igyekszik „leszállni a nép alacsonyabb értelmi színvonalára“ — és sehol semmi nyoma annak az őszinte demokráciának, amely a magyar sorskérdést *mindannyiunk* közérdeklődésébe akarná helyezni s a szellem őrhelyein ápolt felismeréseket megosztaná s ellenőriztetné a tömegekkel. Mintha profanizálástól féltének az elméleti eredményeket: középosztály-beltenyészetünkben új szellemiségünk valósággal elbujik a történelmi távlatok elől. Örvedetes fordulattal az Erdélyi Magyar Évkönyv méltatja először a „nagyközönséget“ arra, hogy kisebbségi közéletünk vajudó kérdéseibe beavassa s józan meggondolkodtatással tudatos kisebbségtörténeti tényezővé emelje.

Mintha Apáczai Cseri János *enciklopédista* hagyománya elevenednék meg ebben a népszerű kiadványban: előítéletek nélkül tényeket közöl s az értékelést az olvasótömeg ítélőképességére bizza. A könyvben világos képet kapunk egyházainkról, iskoláinkról, közművelődési egyesületeinkről, az erdélyi magyarság gazdasági szervezeteiről, a földművelés, munkásság és iparosság szakmai önvédelméről — s tárgyilagos tud maradni az erdélyi magyar ipar, bank és hitelélet ismertetése is. A dolgok egyszerű logikájára hivatkozó előadásmód mindenestre illuziókat rombol, de egyszer már közölni kell olyan kiméletlen igazságokat a kisebbségi magyarság helyes önfelismerése érdekében, mint amilyen például *Halász Sándor* megállapítása a kisebbségi magyar — pénzről. (A cikkíró szerint erdélyi magyar bankjainktól „a magyarságnak... nincs mit remélnie és nincs joga bármit is követelni... E tőkék nem azért verődtek össze, hogy a magyar kisebbség gazdasági sorsát javítsák, hanem, hogy keressenek.“)

A „nép számára“ kiadott gyűjteményekkel ellentétben az új népkönyvben nem kapott helyet a történelmi irodalom. *Molter Károly* finom naplóírása felidézi ugyan Erdély történelmi hangulatát a hatalomváltás-éskor, de ez a történelmi nyitány nem annyira emlékekbe temetkezés, mint inkább a kisebbségi sorsra születés tudatunkba hasító érzékeltetése. A fordulattal új történelem kezdődik s a szerkesztők szándéka világos: nem a „történelm ihagyományok“ ápolásától, hanem az új helyzethez való reális alkalmazkodástól várják a romániai magyarság önfentartó új néptudatát. Közlük az alkotmányos jogainkat biztosító gyulafehérvári határozatok s a békeszerződés szövegét s bő jogi tanácsadóval látják el a ki-

sebbségi olvasót, hogy „ismerje azokat a korlátokat, amelyek között mozognia kell, de ki is használja hiánytalanul azokat lehetőségeket, amelyek e korlátokon belül a rendelkezésére állanak.“ Történelmi ábrándozás helyett az új népkönyv a *mai helyzet* reális vállalását hirdeti — s ez a valóság hirdetés feirántja szemünket azokra az új történelmi feladatokra is, amelyekkel „a dunai népek valóban békés és minden nemzeti-népi kulturára egyaránt hasznos együttélése biztosítható.“

Meg kell emlékeznünk a kézikönyv, mint ezidei első kísérlet, szembeötlő fogyatékoságairól is. Bizonyára a *Vásárhelyi Találkozó* szelleme érvényesül abban a jelenségben, hogy a munkásság ügyéről hivatott tollú munkásiró, *Nagy István*, értekezik, a munkásság szakszervezeteire, vonatkozólag azonban semminemű gyakorlati utmutatást nem találunk. Bár *Petrovay Tibor* szövetkezeti cikkét példaadó szervezeti rész egészíti ki, *Teleki Adám* mezőgazdasági s *Szabó Béni* kisipari irányadását már nem követi hasonló kiegészítés. Így a gyakorlatiasság legszebb szándéka is visszakanyarodik a hagyományos dikciózáshoz.

Az évkönyv reális és demokratikus kisebbségpolitikai elgondolását az irodalmi anyag összeválogatása sem követi kellő következetességgel. *Szentimrei Jenő* átfogó erdélyi magyar irodalomtörténete, *Kádár Imre* pontokba foglalt, velős mondanivalója az erdélyi magyar színjátszásról s a képzőművészet és zenei élet népszerű ismertetései bevezetik ugyan a legszélesebb olvasóközönséget erdélyi magyar szellemiségünk eleddig óvatosan elrekesztett kérdéseire, a feleslegesen külön gyűjtőcím alá tagolt novellák, karcolatok és versek azonban véletlenszerű összeállításukkal nem adnak teljes képet az erdélyi magyar írás kialakuló helyzetismertéről s erősödő népi felelősségéről. Pedig úgy érezzük, hogy éppen az Erdélyi Magyar Évkönyv lehet az a fórum, ahol a valóságból merítő erdélyi magyar író népi mondanivalójával — népéhez talál. (*Balogh Edgár*)

B I R Á L A T O K

ZAVAROK A NŐ SZERELMI ÉLETÉBEN

(Dr. Kulcsár István könyve)

E könyv megbeszélése túlhaladja oldalainak kereteit. Lényegében a frigiditás problémájával foglalkozik, s ennek vizsgálata kiválóan orvostudományi környezetet tételez fel. S ha mégis szóvátesszük, csak azért, mivel a „hideg“ nő típusa túl az egyénlélektani adottságon, oly jelenség, melynek kórokozó gyökerei mélyen a társadalmi lét talajába nyulnak. A nő szerelmi életének zavarai közül kiválóan a frigiditás játszik vezető szerepet. Elterjedettsége rendkívüli arányú. *Reich*, *Hodann*, stb. statisztikái szerint a nők túlnyomó hányadánál áll fenn. Ezek a szerzők figyelmzettettek a szexuális élet zavarainak társadalmi hátterére, továbbfejlesztve Freud utmutatásait. Kulcsár könyve monografikusan öleli fel a témát. Az első rész a nő nemi élettant ismerteti, s az élettani tényekkel párhuzamosan felvázolja a mélylélektan idevágó leleteit is. Igen szerencsésen és szemléltetően ábrázolja a biológia és a pszichikum funkcionális egységét s kölcsönhatásaikat. A könyv alapvető témája: a frigiditás